

Kamienica w muzeum

Ekspozycja ukazuje historyczną wielokulturowość przez pryzmat najbardziej charakterystycznego dla ówczesnej Łodzi miejsca – miejskiego podwórka. Z perspektywy polsko-żydowsko-niemieckiego sąsiedztwa pokazuje łódzką codzienność. Aranżację dopełniają mieszkania rodzin: polskiej, żydowskiej i niemieckiej, gabinet urzędnika carskiego, lokale handlowo-usługowe z początku XX w. i kawiarenka. Zwiedzający zobaczą eksponaty, dokumenty i zdjęcia, a wystawę uzupełniają prezentacje multimedialne i efekty dźwiękowe (np. odgłosy ulicznego zgiełku, syren fabrycznych czy wielojęzyczne rozmowy). Wszystko to ukazuje zarys sytuacji polityczno-społecznej dawnej Łodzi, obejmujący okres uprzemysławiania miasta od zaborów i Królestwa Polskiego, po lata międzywojnia i II Rzeczypospolitej. Elementy wystawy będą się zmieniać wraz z porami roku lub kalendarzem świąt przypadających w katolicyzmie, judaizmie czy protestantyzmie.

Wystawa „Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultur i wyznań” jest multimedialną opowieścią o wielonarodowym wielokulturowym mieście i życiu codziennym jego mieszkańców. Łódź fabryk i dymiących kominów, Łódź wielu nacji, języków, religii i kultur, prezentujemy na tle fenomenu jej żywiołowego rozwoju przemysłowego i demograficznego. Projekt opowiada o współistnieniu polsko-żydowsko-niemieckim, dopełnionym obecnością prawosławnych Rosjan. Wielonarodowościową społeczność przemysłowego miasta – ludzi „ziemi obiecanej”, reprezentuje grono bohaterów podwórkowych mieszkających we wspólnym domu.

Spotkanie widzów z lokatorami jednej z łódzkich kamienic czynszowych poprzedzają ścieżki zwiedzania, w obszarze których widz bliżej pozna miasto i jego historię doby industrializmu. Dzięki kontentom audiowizualnym wsłucha się w dźwięki miasta i poczuje atmosferę zgiełku ulicy. Odwiedzi gabinet carskiego urzędnika, pozna łódzkie świątynie i synagogi, po drodze spotka fabrykanta, zajrzy do pracowni grawera i sklepu modystki, by przejść na typowe miejskie podwórze z pompą studzienną, drewnutnią i trzepakiem, z którego będzie mógł udać się do wieloetnicznych mieszkań.

W zaaranżowanych mieszkaniach rodzin: żydowskiej Goldmanów, polskiej Kaczmarków i niemieckiej Langerów, istotną rolę odgrywają specjalnie dobrane przedmioty, związane z religią i językiem domowników. Łódzkie tradycje kulturowe: żydowska, polska i niemiecka, zaprezentowane zostały na wystawie kontrapunktowo i zilustrowane w pewnym uproszczeniu, odwołując widza do artefaktów i symboli, które pozwalają poznać i rozumieć codzienność i obyczaje innych.

Narracja wystawy prowadzi widza przez różne obszary wiedzy historycznej i etnologicznej, by w strefie przedwojennej kamienicy czynszowej i wspólnego dla lokatorów podwórka, dać upust emocjom i przeżyciom towarzyszącym wspomnieniom z dzieciństwa.

Wspólna kamienica, wspólne schody, korytarz, podwórko, studnia czy brama. Sąsiadzką codzienność zwiedzający przeżywa razem z wieloetnicznymi lokatorami wspólnego domu. Czyni to z pozycji osoby, która przechodząc wspólnym korytarzem, zagląda przez otwarte drzwi do tradycyjnie urządzonych mieszkań i przysłuchuje się rozmowom prowadzonym przez domowników w językach jidysz, polskim i niemieckim. Wielogłos sąsiedzkiego świata zderza się tu kontrapunktowo, ale z wzajemnym poszanowaniem odmienności kulturowych i wyznaniowych.

Życie sąsiedzkie wielonarodowościowej społeczności to temat, który wręcz zmusza do refleksji. W kamienicy wszyscy się znają, dużo o sobie wiedzą, jedni podglądają i podsłuchują drugich. Po kamienicy krążą plotki, słychać głośne rozmowy, krzyki czy odgłosy biesiadowania w mieszkaniach.

Pod jednym dachem, a jednak osobno...

I choć osobno, o przejawach wspólnotowości sąsiedzkiej pięknie opowiada Aurelia Scheffel – łódzka Niemka, gdy wspomina o sąsiedzkich wypadach całymi rodzinami za miasto – do podłódzkich lasów, o sprawnym organizowaniu się sąsiadów na „pierzawki”, o sąsiedzkiej pomocy w trudnym czasie choroby, połogu czy żałoby. Ważnym fragmentem jej wspomnień, jak i elementem muzealnej aranżacji, jest żeliwna pompa studzienna wsparta na cembrowinie, wokół której ogniskowało się życie sąsiedzkie mieszkańców kamienicy, a także podwórkowy trzepak i charakterystyczna komórka / drewnitnia z gołębnikiem na dachu.

Atmosferę przedwojennego podwórka budują również kontenty audio z odgłosami śmiejących się i biegających dzieci, pogawędkami sąsiadek przy studni, odgłosami pracy pompy studziennej, wlewanej do wiader wody, odgłosami trzepania dywanów, wyładunku węgla do piwnicy, śpiewu ptaków, gruchania gołębi czy szczekania psa. Narracja wspomnieniowa Aurelii, to treść jednego z wyświetlanych na wystawie kontentów audiowizualnych.

Treści audiowizualne zostały przetłumaczone i nagrane w dwóch wersjach językowych – po polsku i angielsku. Wszystkie teksty narracyjne i podpisy zdjęć na planszach wystawowych są również przetłumaczone na język angielski, co zapewni zagranicznym odbiorcom komfortowe zwiedzanie wystawy.

Porcję radosnych wspomnień z dzieciństwa zapewnia stanowisko gier interaktywnych w „chłopka” i piłkę, wyznaczone w części wspólnego podwórza, szczególnie adresowane do dzieci i grup rodzinnych.

Autorka wystawy – Anna Walaszczyk, wyraża nadzieję, że wystawa stanie się forum wymiany międzypokoleniowych kompetencji kulturowych, gdzie nowatorstwo i innowacyjność nowoczesnych technik multimedialnych spotka się z historią i narracją międzywojnia.

Wystawie towarzyszy obszerne, bogato ilustrowane wydawnictwo. Katalog o takim samym tytule jak wystawa „Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultur i wyznań”, pod redakcją Anny Walaszczyk – kuratora wystawy, zawiera pięć autorskich artykułów łódzkich historyków i etnologów, wkładkę z kolorowymi zdjęciami pokazującymi aranżację wystawy oraz album archiwalnych fotografii z prezentacją Łodzi do roku 1939. Wszystkie teksty zamieszczone w katalogu i podpisy zdjęć zostały przetłumaczone na język angielski.

Czerpanie z bogactwa kulturowego dziedzictwa oraz wzbudzanie emocji i przeżyć wywołanych przez pamięć wydarzeń, ludzi, miejsc i rzeczy przekładać się będą na pozytywne konotacje, które pomogą określić przynależność do miejsca, dzielnicy i miasta, a w oparciu o przywołane na wystawie narracje – tożsamość Łodzi i własną.

Anna Walaszczyk – etnograf, starszy kustosz, kierownik Oddziału Kultur i Tradycji Wyznaniowych Muzeum Miasta Łodzi. Autorka i kuratorka wystawy stałej Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultur i wyznań. Z muzealnictwem związana od 1980 roku: pracowała w muzeum skansenowskim w Radomiu, Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi oraz Muzeum Miasta Zgierza, gdzie przez sześć lat pełniła funkcję dyrektora. W zgierskim muzeum zrealizowała autorską stałą wystawę Kruszówka – wnętrza mieszczańskie z przełomu XIX i XX wieku. Od 2005 roku pracuje w Muzeum Miasta Łodzi. Autorka wielu wystaw, muzealnego cyklu spotkań Lubię wiedzieć oraz programów edukacyjnych i wydarzeń kulturalnych. W 2016 roku odznaczona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego honorową odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

www.muzeum-lodz.pl